

pite. Nec puto Apostolicae fuisse gravitatis, ut post tantam triennii preparationem aliquid humanum in Petro voluerit aspicere. His oculis Paulus vidit Cepham, quibus nunc a prudentibus quibusque Paulus ipse conspiciuntur. Quod si cui non videtur, cum superiori sensu jungat hæc omnia, quod nihil sibi Apostoli contulerint. Nam et quod visus sit ire Hierosolimam, ad hoc isse, ut videret Apostolum; non discendi studio, qui et ipse eundem prædicationis haberet auctorem, sed honoris priori Apostolo deferendi. » Hinc patet Paulum non vidisse Petrum, ut ab eo doceretur, ut voluit Erasmus et Vatablus, hoc enim negat cap. II, vers. 6: « Mihi, inquit, nihil contulerunt. » Et hic vers. 11 et 12, diserte asserit se non ab homine, sed a solo Deo edoctum esse (1).

19. ALIUM AUTEM APOSTOLORUM VIDI NEMINEM, NISI JACOBUM FRATREM DOMINI. — Christi scilicet consobrinum, vel cognatum; Hebræi enim cognates vocant fratres. Addit S. Hieronymus, præ aliis Apostolis etiam Christo cognatis, Jacobum vocari fratrem Domini ob egregios mores, incomparabilem fidem et sapientiam, quibus videbatur Christo similis quasi frater. Unde et Jacobus hic cognomento dicitur Justus. *Secundo*, quia filius matris suæ, primos scilicet in Judæa credentes, huic Jacobo quasi fratri Christus ad Patrem vadens commendavit, ait Hieronymus. Fuit enim hic Jacobus Alphaei, filius Mariæ, uxoris Cleopæ, unus ex duodecim Apostolis, primus Episcopus Hierosolymorum. Unde et in primo Concilio Hierosolymitano primus post Petrum sententiam dixit, Act. xv, 13. Hujus Jacobi extat Epistola Canonica. Ita Chrysostomus, Theophylactus, Anselmus.

Jacobus Alphaei, frater Domini vocatur, et an fuerit unus e duodecim Apostolis?

Innuat tamen S. Hieronymus tam hic, quam libro *De Scriptor. Eccles.*, in Jacobo, hunc Jacobum non fuisse ex duodecim Apostolis, dici vero hic

(1) Hi *omni tres* numerari possunt vel a discipulo Pauli ab Hierosolymis, vel a reditu ex Arabia Damascum. Prius præferendum esse videtur.

Apostolum, quia Christum viderat, eumque predicarat. Ita ut tres fuerint Jacobi: *primus*, frater Joannis, quem Herodes occidit; *secundus*, Alphaei, ambo Apostoli; *tertius*, hic frater Domini. Sed cum hic frater Domini vocetur Apostolus, nihil que cogat alium hunc facere a Jacobo Alphaei Apostolo, imo multa, multique eundem esse suadeant; hisce de causis prior sententia verior videtur.

20. CORAM DEO (supple. affirmo et assero), quia (id est quod) NON MENTIOR. — Unde brevis et planius verit Vatablus, *quæ autem scribo vobis, ecce coram Deo*, scilicet scribo, non mentior: Græcum enim tantum habet vim asseverandi, non ita Latinum quia: unde omisso quia facilis nuda hæc asseveratio intelligitur apud Latinos. Ita Theophylactus. Ambrosius tamen et Augustinus putant esse formulam jurantis: « coram Deo, » id est Deum testor.

Nota: Tam serio et graviter asserit se alioquin a Apostolos non vidisse, ne quis dicat Paulum se creto eos adisse, et ab eis, non a Deo edoctum esse. Ita Hieronymus.

22. ERAM AUTEM IGNOTUS FACI, — secundum faciem non viderant me Christiani, qui erant in Judæa. Id dicit, ait Chrysostomus, ut præbet se in Judæa non docuisse, nec prædicasse circumcisionem et legem veterem, sicut illi Judaizantes objectabant (2).

23. QUÆ ERANT IN CHRISTO, — in Christi fide et religione, id est quæ erant Christianæ. Vide *Can. 37*.

AUDITUM HABERANT, — fumorem habebant, Græce *ἐκλυθησαν*, *audientes erant*, auditum ab illis erat, id est audierant.

24. OPPUGNABAT, — oppugnabat. Vide dicta vers. 13.

CLARIFICABANT. — Græca *ἐξέτερον*, *glorificabant*; Ambrosius legit, *magnificabant*.

(2) Non potius ut inde concludi posset, se a nullo Ecclesiæ doctore suam doctrinam didicisse, vel hoc a benevolentiam captasse.

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Docet Paulus se suum Evangelium cum Petro, Jacobo et Joanne contulisse, illudque ab eis approbatum esse per omnia, ita ut nihil ab eis doctrinæ illius additum aut demptum sit.

Secundo, vers. 7, docet se ab eis accepisse dextras societatis, ut ipsi Judæis, Paulus vero Gentibus evangelizaret.

Tertio, vers. 11, narrat se palam Petrum reprehendisse, quod incaute judaismum simularet, itaque Gentes ad judaizandum incitaret.

Quarto, vers. 16, probat nos justificari non ex operibus legis, sed ex fide Christi, idque tribus rationibus: Prima est, vers. 17, quia aliqui Christus legem abolens esset peccati minister. Secunda, vers. 19, quia lex ipsa profletur se in Christo desinere et mori. Tertia, vers. 21, quia aliqui gratis Christus mortuus esset.

1. Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Hierosolimam cum Barnaba, assumpto et Tilo. 2. Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evangelium, quod prædico in Gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacuum currerem, aut cucurrissem. 3. Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset Gentilis, compulsus est circumcidi: 4. sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. 5. Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos; 6. ab iis autem, qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest: Deus personam hominis non accipit), mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. 7. Sed e contra cum vidisset quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis 8. (qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisionis, operatus est et mihi inter Gentes); 9. et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi et Barnabæ societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: 10. tantum ut pauperum memores essemus: quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere. 11. Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. 12. Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. 13. Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. 14. Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judæus sis, gentiliter vivis, et non judaice: quomodo Gentes cogis judaizare? 15. Nos natura Judæi, et non ex Gentibus peccatores. 16. Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. 17. Quod si quærentes justificari in Christo, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. 18. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico, prævariatorem me constituo. 19. Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam. Christo conflixus sum cruci. 20. Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne, in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. 21. Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est

1. POST ANNOS QUATORDECIM ITERUM ASCENDI HIERSOLYMIAM. — Petes: Unde hi anni inchoandi sint? an a conversione Pauli, de qua dixit cap. I, vers. 45, an a triennio post eam acto Damasci et in Arabia, de quo cap. I, vers. 18? S. Hieronymus numerat a triennio post vocationem exacto, cui adde hoc quatuordecim annos, fiet annus a vocatione Pauli 47, Christi 34 (a Christi enim anno 36, quo conversus est Paulus, si 17 annos numeres, pertinges ad annum Christi 34), Claudii Imperatoris 42, quo hic Pauli ascensus contigit.

Verum cum Claudius sequenti anno 43 regnare coepisset, eique statim successerit Nero, cujus anno 2 Paulus vincitus missus est Romam, ut describitur Actor. XXVII, hinc sequeretur, omnia gesta Pauli, quae describuntur ab Actor. XV (idem enim est iter Pauli hic, et Actor. XV, ut mox dicam) ad cap. Actor. XVII, gesta esse biennio, ab anno scilicet Claudii 42 ad Neronis 2, quod non videtur verisimile; illa enim gesta tot et tanta plus temporis exigunt: cum praesertim ex Actor. XVII, 11, constat post haec acta Hierosolymis, Paulum permansisse Corinthi anno cum dimidio, rursusque tres annos egisse Ephesi, ut patet Actor. XX, 31. Quare Baronius et alii verius putant, hoc quatuordecim annos inchoandi esse a Pauli vocatione, de qua dicit cap. I, vers. 15, eo enim respicit: a vocatione enim sua tam illustri annos numerat et consignat, sicuti nos vocationis ad papatum, episcopatum, Religionem, annos numeramus, et cuique hanc quasi aetatem statuimus (1).

Nota: Haec Pauli Hierosolymam profectio eadem est cum illa, qua Actor. XV, ad Concilium Hierosolymitanum profectus est: eadem enim causa, idem locus, eadem personae sunt utrobique. Ita Patres, praeter Chrysostomum, cujus hoc est argumentum: Actor. XV missus est Paulus Hierosolymam ab hominibus, Christianis scilicet Antiochenis: hic vero vers. 2 ait se Hierosolymam ascendisse, secundum, id est, per revelationem; ergo hoc iter non fuit idem, sed diversum.

Respondeo, nego consequentiam: utrumque enim verum est, missum scilicet Paulum ab Antiochenis, et ascendisse secundum revelationem: quia scilicet, ut notat Beda, monitus fuit oraculo divino, ut missionem hanc et legationem ab Antiochenis delatam pro eis susciperet, idque tum romanis illius questionibus de servandis legalibus, ut habetur Actor. XV, decidenda, tum propria sui ipsius causa, ut scilicet cum Apostolorum principe, primariisque Apostolis conferret suam doctrinam et Evangelium, ut hic dicitur vers. 9.

Ex Ceteris sequitur, Concilium Hierosolymitanum celebratum esse post 14 annos a conversione.

(1) Juxta Allou, hi quatuordecim anni ab itinere Pauli in partes Syriam et Ciliciam, non vero ab ejus ad Christianismum conversione, sunt computandi. Id igitur ascendit Hierosolymam Pauli iter in hanc urbem, ut concilio Hierosolymitano assisteret, commemorat.

Profectio haec Pauli Hierosolymam est eadem cum ea qua describitur Actor. XV.

Pauli, puta anno 16 a passione Christi, qui fuit annus Claudii Imperatoris nonus, Christi 31. Ita Baronius.

2. CONTULI CUM ILLIS EVANGELIUM, QUOD PRONUNCIABAT. — Auctoritas, contuli, communicavi, in medium proposui Evangelium meum Petro et Apostolis, illos quasi iudices Evangelii mei constituens, ut quod illi de eo decernerent, ac communi consilio probarent, improbarent, adderent, demerentque, id ego sic credendum, sic docendum susciperem. Vide dicta cap. I, vers. 46.

Nota, Apostolum non contulisse cum Apostolis suum Evangelium, quod dubitaret de ejus veritate, vel integritate, aut certe an concordaret cum Petri aliorumque Apostolorum Evangelio: sciebat enim certissimo, Deo revelante, se idem Evangelium ceteris Apostolis Evangelium plenum et perfectum a Deo accepisse, ut patet cap. I, vers. 11 et 12. Contulit ergo cum Apostolis Evangelium non propter se, sed propter alios ad Christi fidem conversos, apud quos a pseudoapostolis judicantibus diffamatus erat Paulus, quod apud gentes legi Mosis detraheret, cum contrarium doceret et faceret Petrus, Jacobus et Joannes, imo ipse Paulus apud Iudeos judicaret: Paulus ergo, ut contrarium ostendat, suamque doctrinam doctrinam Apostolorum consentientem, pariter et auctoritatem tueatur, confert cum eis Evangelium: «Ne forte, inquit, in vacuum currerem, aut incurrissem.»

CUM ILLIS; — puta Hierosolymitanis primis ac primariis Christianis: nam illud adjectivum latens in substantivo Hierosolyma, quod praecessit, more Hebraeo demonstrat pronomen «illis», scilicet Hierosolymitanis, ad quos Hierosolymam ascendit.

QUI VIDEANTUR ALIQUID ESSE, — id est qui videbantur esse columnae (ut ait vers. 9) Ecclesiae, ac primarii Apostoli. Ita Hieronymus. Graeca hic, et vers. 6, tantum habent, τῶν δὲ κολωνῶν, qui videbantur, id est, ut Œcumenius, qui habebantur in pretio. Graeci enim δὲ κολωνῶν; vocant eos, qui magne sunt auctoritatis; δὲ κολωνῶν, quorum nulla vel parva est auctoritas.

NE IN VACUUM CURREREM, — ne pseudoapostolis jactantibus doctrinam meam ab Apostolis reprobari, mihi fideique meae fideles non credant, et sic meo omnis labor cassus reddatur. Ita Hieronymus, epist. 44 ad Augustinum, inter epistolas Augustini; Tertullianus, lib. IV Contra Marcionem, et diserte Augustinus, lib. XXVIII Contra Faustinum, cap. IV, ubi hinc contra Lutherum docet verbum Dei etiam sincerissimum, omnesque ejus praecones opus habere testimonio et auctoritate hominum «Quis est, ait S. Augustinus loco citato, tam demens, qui hodie credit esse epistolam Christi, quam protulerit Manicheus, et non credat facta vel dicta esse Christi, quae scripsit Matthaeus? Aut si etiam de Matthaeo, utrum ipse ista scripserit, dubitat, de ipso quoque Matthaeo

Præcursum cum aliis Apostolis contulit Evangelium?

Verbum Dei est quod praecones opus habent testimonio et auctoritate hominum, contra Lutherum ad Romanos.

non potius id credat, quod invenit in Ecclesia, quam ab ipsis Matthaei temporibus ad hoc usque tempus certa successivum serie declaratur: et credat nescio qui transverso de Perside, post ducentos vel amplius annos venient, et suadenti, ut illi potius, quid Christus dixerit feceritve credatur: cum ipse Apostolus Paulus post ascensionem Domini de caelo vocatus, si non inveniret in carne Apostolos, quibus communicando Evangelium ejusdem societatis esse appareret, Ecclesia illi omnino non crederet?»

Notent haec, sibi que applicant Novantes, qui Calvino post 1500 annos venienti et dogmata nova afferenti potius quam Ecclesiae, totque saeculorum consensio credere malunt.

Nota, testimonium hoc non pertinere ad laicos etiam magistratus, sed ad Petrum et Apostolos, id est ad Romanum Pontificem et Episcopos, Apostolorum successores, sive seorsim, sive in communi eorum Concilio: hoc enim suae et doctrinae et apostolatus testimonium petiit Paulus ab Hierosolymitano Concilio, in quo iudices erant Apostoli, Petrus quasi praeses praeloquebatur et sententiam dictabat. Sic a tempore Apostolorum hucusque orbis Christianus universus in fidei dubiis, novis dogmatibus, subnascentibusque haeresibus a Pontifice Romano et Concilio, quibus vel per se, vel per legatos praestantissimum Romanum, veritatis decisionem et testimonium petit, ab eisque damnata dogmata, vel doctores, pro haeresibus ac hereticis habet. Soli haeretici, quia haeretici, ab ea damnandi, hoc iudicium, hoc testimonium declinant, omnique aetate subterfugerunt. Unde non mirum si nostri Novantes idem defugiant: nimirum hoc ipsum novitatis, male fidei, haeresis certum est argumentum.

3. NEQUE TITUS, CUM ESSET GENTILIS, COMPULSUS EST CIRCUMCIDI. Nota: ait, «compulsus est,» q. d. Urgentibus licet, et quasi impellentibus Iudeis falsis fratribus, nolui cedere et concedere, ut Titus, utpote Gentilis, circumcideretur: sic enim visus fuisset ipso facto Gentilibus asserere necessarium esse circumcisionem et legem Moysi. Unde quod postea Act. XXV, 3, Timotheum circumcidi, non id compulsus, sed sponte fecit, ne Iudeos irritare: erat enim Timotheus non pure Gentilis, sed ex Iudaea matre semijudeus, et ex Gentili patre semigentilis.

GENTILIS, — Graece ἔθνη, Graecus, id est Gentilis: nam tempore Alexandri Graeci inter Gentiles celeberrimi et notissimi erant Iudei.

4. SED. — Repele hebraismo neque ex vers. praecedenti, q. d. Ne quidem urgentibus Iudeis, qui erant falsi fratres, Titus est circumcissus. Ita Chrysostomus, Œcumenius. Secundo, S. Hieronymus tollit sed, ut cohaereat cum vers. praecedenti, q. d. Neque Titus compulsus est circumcidi propter subintroductos falsos fratres. Tertio, aptissime et clarissime Graecum ἄρα δὲ, quod Noster vertit,

Ver. 3. Cor. Ti. Urgentibus Paulus circumciderit, non Titus?

sed propter, accipias pro δὲ vel ἄρα, id est nempe, cujus enallages Budeus habet exempla, q. d. Non compulsus est, nempe, vel, ut Gagneus vertit, etiam cum falsi fratres urgent eum circumcidi.

Quod enim aliqui cum Primasio vocantur sed proprie et adversative accipiunt, quasi veli dicere Paulus, Titum ab Apostolis quidem non fuisse compulsum circumcidi, sed tamen propter importunitatem falsorum fratrum fuisse circumcissum, plane repugnat tum sequentibus verbis, cum ait: «Quibus neque ad horam cessimus;» tum sane fidei. Jam enim abrogata circumcisione, et promulgato Evangelio ac baptismo, illicitum erat Gentilibus circumcidi: Titus autem plane et utroque parente Gentilis erat. Ita de Tito diserte praeter alios docet S. Augustinus, epist. 19 ad Hieronymum, et lib. De Mendacio, cap. V.

SUBINTRODUCTOS (παροιστάτους, quod Vatablus vertit, obiter ingressus; melius Noster, subintroductos, id est subinductios), qui (scilicet nobis aliud agentibus, quasi exploratores insidias molientes) SUBINTROIBUNT, — παροιστάτους, id est clanculo et insidiose irrepserunt: hoc enim innuit παρὰ, quod saepe in vitium accipitur; notaque fraudes et insidias, de qua dixi Rom. v, 20.

EXPLORARE LIBERTATEM NOSTRAM (a servitute et onere tam multiplicitum caeremoniarum et observantiarum legalium), QUAM HABEMUS IN CHRISTO JESU, — per Christum, in Christi fide, Ecclesia, religione.

5. QUIBUS NEQUE AD HORAM CESSIMUS SUBIECTIONE, — per subiectionem, subijciendo nos Iudaicantibus. Male quidam legunt in dativo, subjectioni.

6. AD ES AUTEM QUI VIDEANTUR ESSE ALIQUID (supple, nihil doctrinae mihi collatum est; abripitur enim more suo Apostolus, et interjicit subdicens), QUALES ALIQUANDO FUERINT, NIHIL MEA INTEREST (et mox redit, sed priore casu mutato in eum, quo abreptus fuerat, dum subjicit); MIHI ENIM QUI VIDEANTUR ESSE ALIQUID (scilicet, Petrus, Joannes, Jacobus, primarii Apostoli), NIHIL CONTULERUNT. — Ita Anselmus.

QUALES ALIQUANDO FUERINT, — quod scilicet hi primarii Apostoli, qui videntur esse aliquid, fuerint indocti, piscatores, pauperes, abjecti, cum ego civis Romanus zelo et scientia legis excellere. Ita Ambrosius et Anselmus; quia enim aliorum Apostolorum quasi judaizantium auctoritate premebatur Paulus, eam elevat, ut suam auctoritatem, et consequenter doctrinam erigat, modesto tamen. Unde subdit: «Deus personam hominis non accipit,» ut hic patet, cum piscatores in Apostolos elegit.

Secundo, Augustinus, «quales,» scilicet peccatores, q. d. Non est ergo quod mihi quis obijciat peccata persecutionis meae, ut certe et Petro obijciat, quod Christum in passione negarit.

Tertio, Chrysostomus et Hieronymus, «quales fuerint,» scilicet in doctrina et observatione circumcissionis et legalium, nihil ad me; Deo red-

dent rationem; Deus enim nullius personam accipit. Primus sensus maxime planus videtur esse ex mente Apostoli.

Deo DEUS PERSONAM HOMINIS NON ACCIPIT. — « Personam, » id est personæ conditiones, quæ imperitantes sunt ad gratulam Dei vocationem: has enim attendere in conferendis beneficiis ac officiis, in homine vitium est oppositum justitiæ distributiivæ, quod προσηλυτικα, hoc est personarum acceptio, dicitur; in Deo non esset vitium, sed minus congruum ejus liberalitati et celsitudini, ut dixi Rom. II, 11.

MHI NIHIL CONTULERUNT. — Valla, nihil addiderunt: sed græce est, οδὴν προσέθεσαν, nihil communicarunt, contenti mea sufficienti communicatione et expositione doctrinæ meæ, quam evangelio. Vide dicta cap. I, vers. 16.

7. CREDITUM EST MIHI EVANGELIUM PRÆPUTII (id est, Gentium præputiarum), SICUT ET PETRO CIRCUMCISIONEM, — id est, circumcisorum Judæorum. Ita Theophylactus. Vide Can. 21.

Dices: Ergo Petrus non fuit caput Ecclesiæ, sed tantum Judæorum Apostolus et papa. Ita Illyricus et alii. Respondent aliqui, hæc tantum dici de cura et divisione patrocini: Petrum scilicet esse constitutum, ut Judæos; Paulum, ut Gentiles protegerent; sed quia subdit: « Qui enim operatus est Petro in apostolatam circumcisiōnis, » id est, ut circumcisorum Apostolus foret, « operatus est et mihi inter Gentes, » ut scilicet Gentium esset Apostolus; munus habere, gratias, charismata Apostolica inter Gentes:

Hinc melius respondet Hieronymus, illo tempore, initio scilicet Ecclesiæ, quo Judæi a Gentibus naturaliter adhuc, ut patet vers. 12, abhorrebant, Petrus et Paulus pariti sunt non potestatem, sed operas, ut Paulus Judæis exosus primo ac præcipue Gentibus predicaret, Petrus Judæis: nam aliqui et Paulum Judæis evangelizasse, patet Act. IX; et Petrum Gentibus, patet Act. X, et quia sedem suam Romam ad Gentes transtulit, ut historici omnes, Patres, chronici et monumenta consentiunt. Vide illa apud Bellarminum: adeo, ut hæc de re et traditione velle dubitare, non sani sensu cerebri, sed mentis emotæ, aut certe frontis perfrictæ.

8. QUI OPERATUS EST PETRO (ἐκρηγισμένος ἦν, qui inoperatus est Petro, qui in Petro suam energiam, vim et efficaciam ostendit) IN APOSTOLATUM CIRCUMCISIONIS — id est, ut fieret Apostolus Judæorum circumcisorum; is eandem in me Paulo ostendit apud et inter Gentes. Syrus vertit, qui efficax fuit in Petro, in me quoque efficax fuit in tot videlicet miris et miraculis patratis, in tanta sermōni effeacia, in tot Gentium per me facta conversione.

9. CEPHAS. — Putavit Clemens Alexandrinus apud Eusebium, lib. II Histor., cap. XII, et Dorotheus in Synopsi, Cepham hunc non fuisse Petrum Apostolum, sed unum e 70 discipulis. Verum

alium Cepham nec novit, nec celebrat Ecclesia, quam S. Petrum, eumque hic designari patet ex eo quod subdit: « Qui videbantur columnæ esse; » erat ergo Apostolus, imo princeps Apostolorum. Unde illi, quasi primario præ Jacobo et Joanne opposuit se hic Paulus, vers. 14. Qui ergo syriace in Syria, nimirum Antiochiæ, Cephas vocabatur, idem græce a Græcis dictus est Petrus. Unde quem hic Cepham, vers. 7 Petrum vocat. Ita Hieronymus, Anselmus, Baronius, Bellarminus et alii.

DEXTERAS DEDERUNT MIHI ET BARNABE SOCIETATIS, — id est, dextras sociales in societatis symbolum, quia in fide et dogmate utrique eramus concordēs et associati. Ita Anselmus.

UT NOS IN GENTES (ad Gentes, erga Gentes; Syrus, inter Gentes, supple, apostolatam fungemur), IPSI AUTEM (Jacobus, Cephas et Joannes) IN CIRCUMCISIONEM, — id est, apud circumcisos Judæos. Ut, sicut Judæis quasi primis et primariis promissus et datus est Christus, qui inde vocatur « minister circumcisiōnis, » id est circumcisorum, ad Rom. XV, 8: ita primariis Apostoli primas suas operas apud eosdem collocarent.

10. TANTUM (supple, submonuerunt, vel rogaverunt) UT PAUPERUM MEMORES ESSENE. — « Pauperum, » scilicet Judææ, qui propter Christi fidem a Judæis spoliati erant bonis, ad Hebr. X, 34. Ita Chrysostomus. Ipsium evincit particula tantum, quæ aliqui non bene cohererent. Vel, ut Hieronymus (1), voluntarie « pauperum, » qui possessiones suas venderant, pretiumque dederant Apostolis, inter fideles, maxime pauperes, quorum magna erat copia, distribuendum, Actor. II, 45.

QUOD ETIAM SOLICITUS FUI HOC IPSUM FACERE. — Redundat hebraismo hoc ipsum: Hebræi enim repetunt antecedens cum relativo.

11. IN FACIEM EI (Cephæ) RESTITI. — « In faciem, id est in speciem, exterius, simulate et ex composito. Ita aliqui cum Erasmo. Secundo, planius et verius, « in faciem, » id est, ut vulgo dicitur, in os, in barbam, aperte, palam Petro restiti, idque ut hæc ratione scandalum ejus publicum publica correptione emendaretur. Ita Augustinus, Ambrosius, Beda, Anselmus et alii passim.

QUIA REPREHENSIBILIS ERAT, — ἐν κατηγορίᾳ ἦν, qui reprehensus erat, ab aliis scilicet fratribus qui hoc Petri facto fuerant offensi, ignorantes legitimum Petri mentem et causam, ait Chrysostomus enim utriusque consensus Paulum reprehendisse et Hieronymus. Unde et Syrus vertit, quia offendebantur in eo.

Secundo, ut Theophylactus et Oecumenius, reprehensus erat Petrus ab aliis Apostolis, quod cum Cornelio Gentili sumpsisset cibum Cesareæ. Hinc veritus ne rursus ab eis aliis Judæis reprehenderetur, subdidit se a Gentium mensis et conversatione.

Tertio et melius, Ambrosius, reprehensus erat.

(1) Sed minus recte.

Deo
quomo-
do non
ait per-
sonarum
acceptio?

Petrus
non tan-
tum Ju-
dæorum,
sed
etiam
Gentium
Apostolus
fuit et P-
p-

Quom-
plex so-
mum la-
rum ser-
vorum,
quia re-
prehensibilis
erat.

scilicet a veritate et libertate Evangelica, quæ veteres a judaismi umbris et servitute liberat et eximit.

Quarto, optime Noster vertit, reprehensibilis: hebraismo enim participia passiva sumuntur sæpe pro verbalibus terminatis in bitis, quibus sarent Hebræi. Ita Latini passim, et patet ex antecedit. et consequentibus: dat enim causam cur restiterit ei, scilicet hæc, « quia reprehensibilis erat, » puta in sim' latione judaismi, ut sequitur.

Quæritur, an vere reprehensibilis et reprehensus fuerit Petrus a Paulo. Acris hæc de re per multos annos fuit dissertatio inter S. Hieronymum et Augustinum, ut patet ex epistolis utriusque, tom. II operum Augustini, cap. VIII. IX et seq. Negant Hieronymus, Chrysostomus, Theophylactus, Baronius, putantque tantum utrumque simulatam fuisse reprehensionem: Petrus scilicet, apud Hierosolymis cum Judæis judaice vixerat, idque hinc, veniens Antiochiam cum Gentibus gentiliter vixit; sed supervenientibus Judæis a Jacobo Hierosolyma Antiochiam missis, ne eos offenderet, utpote primos et primarios in fide et Ecclesia Christi, ut dixi vers. 9, a Gentibus ad Judæos se subdidit; simul et daret occasionem Paulo Gentium Apostolo se reprehendendi; utque, ei cedens, ipso facto doceret Judæos, non esse amplius judaizandum. E contrario S. Augustinus asserit Petrum vere fuisse reprehensibilem et reprehensum a Paulo: id enim verba clare significant.

Hinc secundo, inter Hieronymum et Augustinum orta est questio de simulatione et mendacio. Hieronymus enim asserit licere subinde simulare inстар Petri hic. Negat Augustinus Petrum simulasse, docetque nunquam licere mentiri aut simulare, præsertim in negotio fidei et religionis. Sed in hac secunda questione non videntur Hieronymus et Augustinus satis se invicem intellexisse; non enim dixit Hieronymus Petrum mentitum esse, aut simulasse judaismum exterius, quem interius in corde detestaretur, ut Hieronymus videtur intellexisse Augustinus, cum in eum tam acriter iurgit, quasi doceret Petrum licite judaismum simulasse: sic enim cullibet fidei licita foret falsæ fidei hæresosque professio, qui est error in fide. Sed tantum docet Hieronymus, ut et Chrysostomus, non veram, sed simulatam fuisse reprehensionem Petri a Paulo: ex composito enim utriusque consensus Paulum reprehendisse Petrum incaute, non simulationis, sed dissimulationis jam dictæ, Petrumque reprehensionem hanc admisisse ex composito, ut Petro in speciem reprehensus judaizans vere reprehenderetur, et cum Petro agnoscerent non esse judaizandum: quod licitum esse non negat Augustinus; negat tamen ita accidisse, cum ex ejus sententia, vera, et non simulata fuerit hæc reprehensio.

Quare male ex hoc loco Cassianus, collat. 17, cap. XVII usque ad XXV; Origenes, Clemens, Eras-

mus et alii apud Sixtum Senensem, lib. V, can. 103, putant licere subinde mentiri, approbantque illud Platonis axioma: « Licet res mala sit mendacium, eo tamen aliquando utendum est, perinde ac utimur helloboro, vel alio medicamine. » Hic enim jam certus est error damnatus ab Innocentio III, tit. De Usuris, cap. Super eo; imo ab Eccl., cap. VII, vers. 14: « Noli, inquit, velle mentiri omne mendacium. » Et contra eum discrete scripsit Augustinus librum De Mendacio, et lib. Contra Mendacium. Neque est, quod quis objiciat Hieronymum et Chrysostomum hic: quia illi, ut dixi, non mendacium in Petro, sed facti, puta reprehensionem simulationem, vel potius occultam compositionem tantum admittunt et excusant: hæc enim subinde licita est, ut patet in stratagematibus militum quibus hostes, fugam simulando, in latentes invidias pellicunt.

Fuit et tertia questio inter S. Hieronymum et Augustinum, quando cessarit lex vetus, et legalia præcepta. Sed hæc alio spectat, de qua tamen dico breviter: Quoad obligationem lex veteris cessavit in Pentecoste; tunc enim promulgata fuit lex nova, cepitque obligare; ac proinde abilita est lex vetus, desinitque obligare: non tamen ita cessavit, quin adhuc ad tempus servari posset, donec Judæi sensim et suaviter ab ea abducerentur, eamque cum honore sepelirent. In hoc dissidio Augustini et Hieronymi, verior videtur S. Augustini sententia.

Dico ergo primo: In hoc Petri facto fuit aliquod peccatum, non erroris in fide, ut quidam temere asseruerunt; sed in facto, incaute videlicet simulationis et professionis judaismi, quodque scandalum daret Gentibus ut secum judaizarent, subducendo scilicet se a Gentibus, quibus hæcenus convixerat, et ad Judæos advenientes subite transiens, cum eisque judaice vixens. Unde Gentes jure opinari poterant judaismum tam sibi, quam illi esse necessarium ad salutem, et Christianos obligare: licet enim necdum mortificata essent lex et ceremoniæ veteres, servarique posset ad legem sunviter et cum honore sepeliendam, et Judæorum animos ad Christi fidem alliciendos; erant tamen mortuæ, et insuper mortifera, si quis eas servaret, putans, vel ita se gerens, quasi ad eas teneretur, et quasi lex veteris Christianos obligaret. Petrus autem licet id non putaret, ita tamen incaute se gessit, ut Gentibus hoc suspicandi justam occasionem dederit.

Patet, quia id clare secundo et tertio hic docet Petrus Paulus: « Ei, inquit, restiti, quia reprehensibilis erat. » Et vers. 14: « Cum vidissem quod non recte ambularet ad veritatem Evangelii, dixi Cepham: Quomodo Gentes cogis judaizare? » tua scilicet simulatione, et, ut Græce, hypocritis: quæ omnia Petrum peccasse evincunt; vel (quod abstinuit mentiri Paulus, ait S. Augustinus, epist. 8, 9, et 19 ad Hieronymum; Cyprianus, epist. ad Quir-

Quando cessavit lex vetus?

Petrus licet non peccaverit in fide, tamen incaute exiti judaizandi, et, quæ omnia fuerit hæc peccatum Petri.

Id est, quæ vera et fidei reprobatio?

An licet aliquando simulare et mentiri?

tum; Gregorius, homil. 18 in Ezech.; Ambrosius, et passim Latini veteres et moderni.

Dico secundo: Hoc tamen peccatum Petri leve fuit et veniale, aut materiale tantum, ex inconsideratione nimium vel defectu iudicis et prudentie: putabat enim bona fide Petrus se Judaeorum, quorum principue hactenus fuerat doctor et Apostolus, offensionem cavere debere potius quam Gentium, et Gentes idipsum scire, aut facile cogitare posse. Sed in hac sua opinione erravit Petrus; licet enim, ait D. Thomas, Spiritus Sanctus in Apostolos descendens in Pentecoste, eos deinceps confirmaverit in prudentia et gratia, ut evitarent omnia peccata mortalia, non tamen ut omnia venialia effugerent.

Nota, uti in verbis, ita et in factis esse mendacium. Verbi gratia, si quis exterius se gerat ut amicum vel probum, cum sit inimicus vel improbus, hic mentitur, estque hoc mendacium facti, quod proprie dicitur hypocrisis. Sic si quis Christianus Pomam gesset pileum flavam, mentitur se esse Judaeum.

Ubi tamen advertit cum Cajetano, facta facilis quam verba excusari a mendacio vel hypocrisis. Ratio est, quia verba proprie et expresse sunt signa conceptuum mentis, et ad illos significantes sunt instituta: facta non item, sed latius patitur interpretationem. Unde si milites metum et fugam simulent, ut hostem pelliciant in insidiis, non est proprie hypocrisis vel mendacium; esset tamen mendacium, si idipsum verbo emulnarent dicentes: Nos fugimus, quia timeamus vestrum, o hostes, robur.

Ubi nota secundo, hanc regulam: cum in facto aliquo justa est causa veritatem tegendi et dissimulandi, nulla in eo est hypocrisis vel mendacium. Sic in hoc facto et dissimulatione sua Petrus ex parte justam habuit causam, scilicet metum ne offenderet Judaeos: abducere enim se a Gentibus, et accedere ad Judaeos, non est dicere absolute: Ego sum Judaeus, et judaizo; sed est dicere: Ego malo Judaeis servire et adhaerere, quam Gentibus; hujus enim rei justam habeo causam, scilicet quod sum Apostolus et doctor Judaeorum potius quam Gentium. Dico, ex parte aliqua: nam omni ex parte et in totum non fuit justa haec causa: debebat enim Petrus ita curare Judaeos, ut tamen non negligeret, nec offenderet Gentes; erat enim omnium tam Judaeorum, quam Gentium pastor et rector. Unde haec ex parte, quod scilicet Gentes offenderet, peccavit Petrus ex inconsideratione et venialiter. Vix enim potest humanae mentis infirmitas in rebus perplexis omnes circumstantias ita considerare et librare, ut non aliquando caecitatis eliquetque id quod sibi bonum videtur respectu unius, non considerans id malum esse respectu alterius.

Dices: Ergo Paulus, utpote corripiens ac corrigens Petrum, Petro auctoritate par fuit, vel superior, ac consequenter Petrus Pauli et Apostolorum caput et princeps non fuit.

Apostoli a Spiritu sancto confirmati, ut non peccarent mortaliter, potuerunt tamen committere venialiter. Mendacium duplex, in verbis et factis, et quantum ad modum discernendi sui sit legitimum?

Petrus licet corrigens Petrum a Paulo, et superior, ac consequenter Petrus Pauli et Apostolorum caput et princeps non fuit.

Respondeo: Nego consequentiam; nam ab inferioribus corrigi posse superiores cum humiliter charitate, pro veritate tuenda, hinc docet Augustinus, epist. 49, Cyprianus, Gregorius, S. Thomas et alii supra, qui clare docent Petrum superiorem a Paulo inferiore correptum esse. Unde infero: cum Paulus caeteris Apostolis fuerit par, hos etiam Petro inferiores fuisse, ac consequenter Petrum Apostolorum totiusque Ecclesiae, cuius Apostoli sunt capita, caput esse. Unde apud Gregorius, homil. 18 in Ezech.: « Tacuit Petrus, ut qui primus erat in apostolatus culmine, primus esset in humilitate. » Et Augustinus, epist. 49 ad Hieronymum: « Rarius, ait, et sanctius exemplum Petrus posteris praebuit, quo non dedignarentur a posterioribus corrigi, quam Paulus, quo confiderent auderent minores majoribus pro defendenda veritate, salva charitate, resistere. »

11. CUM GENTIBUS EDEBAT, — sine delectu suillum aliosque cibos, quos Judaeis vetuit Moses, Levit. xi, hoc facto docens, hujus delectus totiusque legis observationem non esse necessariam. Ita Anselmus.

12. ET SIMULATIONI EIUS CONSENSERUNT CAETERI JUDEI, — q. d. Caeteri Judaei simulabant cum Petro. Ita Graeci.

Quaeritur, quae et qualis fuerit haec simulatio? Respondent Hieronymus, Chrysostomus, Oecumenius, fuisse dispensationem, prudentiam et cautionem, ne scilicet Judaeos offenderent, pruden- terque texisse immunitatem a lege. Melius Augustinus, Anselmus et Latini censent vitium fuisse hypocrisis, quod simplicitati ac veritati opponitur. Unde Graece est *εὐνοίας ἀνάγκη, hypocrisis egerunt cum ipsis*. Simulabant enim legis observationem, cum vere non intenderent eam servare: sciebant enim eam abolitam esse, se tamen aliis Judaeis accommodare intendebant. Hos secutus Barnabas et ipse finxit, id est, ita se gessit, ac si cibos cum Judaeis discerneret, et Gentium conversionem abhorreret, quasi Judaei preferendi essent Gentibus conversis, et quasi lex vetus ad salutem esset necessaria: ita enim se gerebant, ut iure ex eorum facto id opinari possent Gentes, licet id non intenderent, imo forte non adverterent Petrus et Barnabas.

14. SED CUM VIDISSEM QUOD NON RECTE AMBULARENT AD VERITATEM EVANGELII. — Pro recte ambularent, significantes graece dicitur *ἐπιβάνοντες*, quod respondet Hebraeo *יָצְאוּ יְצֵאוּ* *issat*, significatque recto pede incedere, recta dirigere gressum, ut non oespites, neque ad dextram, vel sinistram deflectas.

DIXI CAETERI: SI TU, CUM JUDEUS SIS, GENTILITER VIVIS, ET NON JUDEICE, QUOMODO GENTES COGIS JUDAIZARE? — a Gentiliter vivis, id est, cum nullo cibo et mensa indifferenter cum Gentibus hactenus vixisti, sciens nimirum abollitas esse legis caeremonias per Christum, et mortuas esse, licet necdum mortuarias, conec *שׁוֹמְרֵי תּוֹרָה* *ter pro-*

in fine Pauli, ut arguatur, sed non iur.

Ver. 12.

Ver. 14.

Similia dicitur in Apocalypsa vltimo hypocrisis.

mulgetur Evangelium. Ita Anselmus, q. d. Si tu, o Petre, cum sis Judaeus, cum Gentibus gentiliter viveas soles, et hactenus vixisti: quare jam eos fugis, vivisque judaice, ac tuo exemplo cogis Gentes judaizare?

15. 43. NOS NATURA (natural generatione, origine, prosapia) JUDEI (sumus), NON EX GENTIBUS PECCATORES, — non gentiles peccatores. Judaei enim Gentis, quia idololatrae erant, vocabant arroganti contemptu « peccatores; » quasi ipsi essent justii, aiunt Augustinus et Anselmus (1).

16. NON JUSTIFICATUR HOMO EX OPERIBUS LEGIS, NISI PER FIDEM JESU CHRISTI. — « Nisi, » id est sed; Graecum enim *ἐὰν μὴ* respondet Hebraeo *אִם*, id est *verum, verumtamen*; sic etiam Latini usurpant voculam nisi, ut Cicero, lib. XIII *epist. Famil.*: « De re, inquit, nihil judicare possum, nisi (id est sed) mihi certo persuadeo te talem virum nihil temere fecisse. » Ita Syrus, et passim alii, Beza quoque et Oecumenius, et patet ex antithesi: vult enim justificationem non tribui operibus legis, sed fidei Christi. Cum ergo hanc antithesin significet per nisi eoque operum fidem operibus, sequitur nisi hic esse adversativum, idemque esse quod sed. Secus esset, si simpliciter sine antithesi poneretur. Verbi gratia, cum dico: Homo non vivit, nisi per animam, nisi hic idem valet quod tantum: haec enim propositio exceptiva idem valet, quod haec duae, per quas exponi debet: scilicet, homo vivit per animam, et per nullam aliam rem vivit homo, quam per animam. Male ergo Novantes hic exponunt nisi per fidem Christi, id est, inquit, sed tantum per fidem Christi.

Adde: licet id vellet ac diceret Apostolus, nihil tamen diceret pro eorum fide sola justificante; hanc enim propositionem hic admittit D. Thomas et Adamus Sasbout: Homo non justificatur ex operibus legis, sed tantum ex fide Christi: hic enim vocula tantum solum excludit opera legis, non spei, timoris, charitatis, poenitentiae, quae fides gignit et producit; haec enim sub fide quasi filiae sub matre intelliguntur, ut dixi *Can. 3.*

NOS IN CHRISTO JESU CREDIMUS. — Graece *ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ*, in Christum Jesum. Nota: Idem est Hebraeus *אֱמוּנָה בְּיֵשׁוּעַ* *credere Deo, credere in Deo, et credere in Deum*; sic idem est credere Christo, credere in Christo, et credere in Christum, credere scilicet illum esse Christum, id est Messiam, salvatorem et redemptorem mundi: est enim hebraeus *אֱמוּנָה בְּיֵשׁוּעַ* *mentalis scilicet*. Itaque dicunt Hebraei *אֱמוּנָה בְּיֵשׁוּעַ* *heemîn bedonat, credidi in Domino, vel in Dominum, id est, credidi Domino*. Id pluribus exemplis demonstrat Franciscus Ribera in *Jonæ III*, num. 29.

CREDIMUS UT JUSTIFICEMUR. — Graeca *ἐπιδοξάζομεν*, credimus ut justificemur. Ita Hieronymus, Vatablus et alii. Et hoc aptius respondet vers. seq.

(1) Quaerunt Interpretes utrum in vers. 15-21 continetur Pauli ad Petrum oratio, an Paulus jam Galatas ad Galatarum doctores alloquatur. Prius Rosenmullero crepabat, posteriori assentitur Allhol.

qui hinc pendet, quasi ex conditione jam posita et praeterita.

PROPTER QUOD (dicitur, id est quia, propterea quod) EX OPERIBUS LEGIS NON JUSTIFICABITUR OMNIS CARO, — id est, nullus homo; « non omnis » enim Hebraeus idem est quod nullus, et « caro » synecdochice idem est quod homo.

17. QUOD SI QUERERENT JUSTIFICARI IN CHRISTO, INVENTI SURUS ET IPSI PECCATORES, NUMQUID CHRISTI PECCATI MINISTER EST? — q. d. Si adhuc sumus in peccato, quia peccati remissionem et justitiam quaesivimus in Christi fide, cum ibi non sit querenda, sed in lege, ut volunt iudaizantes, ergo Christus peccatum fovet; sustulit enim legem quae sola peccatum tollit. « Numquid ergo Christus peccati minister est, » q. d. An Christus peccato inservit illud fovendo et conservando, hoc ipso quo legem tollit ad justificationem, et peccati deletionem, ut ipsi aiunt, necessariam, et eam statuit legem gratiae quasi quae sola justificet, cum, ut ipsi aiunt, sine lege justificare non possit? ac si dicat: minime. Ita Hieronymus, Chrysostomus, Primasius, Anselmus, Theophylactus.

Secundo, Vatablus: peccatorem, ait, inveniri, est, docere cum lege Evangelicae Moisaecae legis observationem esse necessariam ad justificationem: hoc enim docere, peccatum est et error in fide, q. d. Si ita aliquando (ut nobis imputant Judaizantes, sed mendicet et per calumniam) falso nos docuimus, numquid propterea Christus peccati minister est? numquid Christi lex et doctrina Evangelica ministra est peccati? ut scilicet idem doceat, puta legem Moisi necessariam esse ad justitiam; hoc enim docere, peccatum est.

Tertio alii, q. d. Quod si nos quoque, qui nos iactamus per Christum justificados, inveniamur peccatores, quia scilicet non minus indulgemus cupiditatibus nostris, quam Judaei vel Gentes a Christo alienae: num idcirco dicendum erit falsam esse hanc doctrinam de justificatione ex fide Christi? quasi Christus nisi legi conjunctus peccatores, non autem justos, non reddat. Absit; quod enim aliqui Christi fidem sequentes carni indulgent et peccant, non id Christi, nec fidei, sed eorum qui Christi gratia abutuntur, vitium est.

Primus sensus, qui est Patrum, pressior est et melior, quia nihil aliunde supplet, ut secundus supplet, peccatores dici, quod doceat legem cum Evangelio servandam esse; tertius, quia cupiditatibus indulgent. Deinde, quia magis est ex mente et scopo Apostoli: vult enim probare ex fide Christi, non ex lege Moisi nos justificari: aliqui si fidem Christi sequentes adhuc invenimur peccatores, sequitur quod Christus nos decepti, promittens justitiam ex fide, quam praestare non potuit; eritque peccati non victor, non destructor, sed fautor et minister, praesertim quia legem, ut ipsi aiunt, justificantem, et peccati victimam

Ver. 17.

Triplex locus lect. sensus.

aboluit, et consequenter peccati regnum restituit et stabilivit.

Nota hebraismum. Hebraei enim consequentiam enuntiant per interrogationem, presertim cum absurdum quid inferunt. « Numquid Christus peccati minister est? » id est, ut Syrus et alii, ergo Christus peccati minister est, quod est absurdum. Unde id explicans subdit: « Absit. » Sic numquid pro ergo capitur Rom. III, 8; Joan. VIII, 53; Jerem. XVIII, 20. Adde: 422, si non circumflexo, sed acuto notetur accentu, significat ulique, ergo, igitur, ut patet hic vers. ult.; cum circumflexo enim significat numquid, nonne, ut legit et verit hic Noster et Graeci.

VERS. 18. SI ENIM QUAE DESTRUXI (si vim justificandi, quam detraxi legis observantiae) ITERUM HEC EDIFICAVO (id est, rursus legi eam assero, ut calumniantur Judaei me occulte judaizare, ergo) PRÆVARICATOREM ME CONSTITUITO, — quia quasi Proteus ad omnem ventum fidem muto. Est aliud argumentum probans persandum esse Christianis in abolitione legis, vel potius occurrit tacite objectioni et mentali calumnie. Dicetis, inquit, vel cogitabilis id quod Judaei, sed falso, vobis inculcant, me apud Judaeos et secreto judaizare; sed absit hæc a me hypocrisis: si enim quæ publice destruo, hæc eadem privatim vel apud meos reaedifico, sane prævaricator sum, quia hypocrita et impostor: quod nemo dixerit (1).

VERS. 19. EGO ENIM PER LEGEM (ostendentem Christum, in eoque desinentem et mortuam) LEGI MORTUUS SUM, — id est, desii legi obnoxius esse: ceremoniali quidem absolute et omnino, morali vero et decalogo non absolute, sed quatenus lex illa pædagogus tantum, accusator ac vindex erat scelerum. Per legem ergo legi mortuus sum, quia lex ipsa dictabat moriendum esse legi, vendendum autem Christo. Ita Augustinus. Vide Chrysostomum. Est hæc secunda (prima enim fuit vers. 17) ratio probans nos justificari non ex lege, sed ex fide Christi, q. d. Lex ipsa mihi Christum indicavit et ostendit, ipsa me ad Christum remisit, imo deduxit, ipsa se in Christo desinere, mori et hinc testata et professa est. Cur ergo, o Judaei, legem sponte sua mortuam, Christoque eadem resuscitare et restituere vultis invitam? Hinc tamen nullo modo sequitur, legem decalogi quoad obligationem per Christum desiisse, esseque abrogatam. Est enim lex illa hac parte non vetus, non Mosaicæ, sed naturalis, æterna et immutabilis. Vide dicta Rom. VII, 1 (2).

(1) « Paulus in prima persona, leniendi vituperii causa, loquitur; sed reprehendit adversarios. Bene hic observat Theodoretus, pulchre Paulum ἀναγορεύων, invertere accusationem: quum dicerent Judaizantes, esse transgressionem legis, si negligatur; ille contra dicit, esse transgressionem, si quis Christianus legis Mosaicæ auctoritatem instaurat religionis causa. » Hæc Rosenmüllerus ad h. l.

(2) Alii simpliciter vertunt, per unam legem (vel doctrinam) alteri mortuus sum, id est. per Christianam

Quare impie Lutherus in hunc locum, et rursus in cap. IV hujus epistolæ: « Legi, inquit, mori, nihil aliud est, quam ad legem non esse obligatum, aut eaque liberum esse, sive ceremonialis sit, sive moralis; certum enim est decalogum solis Judæis esse datum, et non nobis. » Idem lib. De Libertate Christiana: « Christiano, inquit, neque opera, neque lex necessaria est, quia per fidem liber est ab omni lege. » Idem rursus, tom. I Wiltenbergensis editionis, fol. 189 et 190: « Oportet, inquit, cor humanum legem Dei, atque adeo Deum ipsum supra modum odisse. » Audite hæc, qui ab eo ejusque asseclis misere decepti estis, et exhorrescite vocem non hominis, sed Satanæ: quid enim Satanæ, Dei et hominum juratus hostis, de Deo magis blasphemum et horrendum dicere, ac hominibus in suam perniciem suggerere posset?

Non absimilis est Calvinus, cujus hic est dialogismus, lib. III Instit., cap. XIX, § 2, 4, 7: « Conscientia dicente, Peccasti; responde, Non peccavi: ergo Deus punit et condemnabit? Non; quia lex hoc dicit? Sed nihil mihi cum lege. Quare? Quia libertatem habeo. »

Hocce est purum putum Evangelium? Hocce sine sensu docuitle Paulus? « Legem, inquit ad Rom. III, 31, destruiimus per fidem? absit: sed legem statuiamus. » Audi S. Augustinum, lib. III Contra epistolam Pelagii, cap. IV: « Quis, inquit, ita impius est, ut dicat se propterea præcepta non servare, quod Christianus sit non sub lege, sed sub gratia? » Quis credat Lutherum et Calvinum doctores et reformatores Ecclesie a Deo missos, qui jugum omne, legem omnem, non modo humanam, sed et divinam ac naturalem, excutiunt, enervant, abolent?

19 et 20. CHRISTO CONFIXUS SUM CRUCI: VIVO AUTEM JAN NON EGO, VIVIT VERO IN ME CHRISTUS. — q. d. Ego per baptismum cum Christo crucifixus, atque peccato et veteri vitam, ceremoniis, ac legi, ut jam dixi, mortuus sum, indeque quasi ab arbore veteri resectus sum, ut arbore novæ crucis Christi novus quasi ramus inserar, ab eaque vitam ac succum gratiæ sugam, ita ut non tam ego quam vivat in me Christus: quia non lex, non natura, non concupiscentia, non voluntas propria, sed Christus ipse suæ gratiæ quasi anima, et virtutum quasi potentialium motibus me agit ad omne bonum, et ad vitales virtutum actiones, ut Christi humilitas, fortitudo, sapientia, gaudium, pax, aliæque virtutes in me vivant et vigeant. Ita Hieronymus, Chrysostomus, Anselmus, et S. Gregorius, homil. 32 in Evang., quum audi: « Tunc, inquit, nos ipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus, cum mutamus quod per vetustatem fuimus, et ad hoc nitimur ad quod per novitatem vocamur. Penes quem modo se Paulus

doctrinam effectum est, ut Mosaicam illam religionem abjicerem.

Impia Lutheri et Calvinii vox et dialogus.

Fides est stabilis, et ad bonum immutabilis.

VERS. 16.

ergo secundum deum desinit non mori naturalis decalogi.

abnegaverat, qui dicebat: Vivo autem, jam non ego. Extinctus quippe fuerat severus ille persecutor, et vivere cœperat plus predicator. Si enim ipse esset, plus profecto non esset. Sed qui se vivere denegat, dicat unde est quod sancta verba per doctrinam veritatis clamat. Protinus subdit: Vivit vero in me Christus. Ac si aperte dicat: Ego quidem a memetipso extinctus sum, quia carnaliter non vivo; sed tamen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritualiter vivo. » « Vide, inquit S. Chrysostomus, exactam vite rationem, et admirare. Quoniam enim seipsum Christo et cruci totum præbuerat, et ad illius voluntatem omnia faciebat, non dixit: Vivo ego Christo; sed, quod longe majus est, Vivit vero in me Christus. » « Non vivit, ait S. Hieronymus, ille qui quondam vivebat in lege, quippe qui persequeretur Ecclesiam. Vivit autem in eo Christus sapientia, fortitudo, pax, gaudium, exterorūque virtutes, quas qui non habet, non potest dicere: Vivit autem in me Christus. »

Unde S. Bernardus, serm. 7 in Quadragesima: « Vivo, inquit, jam non ego, vivit vero in me Christus. Ac si diceret: Ad alia quidem omnia mortuus sum, non sentio, non attendo, non curo: si quæ vero sunt Christi, hæc vivum inveniunt et paratum. Nam si non aliud possum, saltem sentio: placet quod ad ejus honorem fieri video, displicent quæ aliter fiunt. Imo quod non tam ego, quam Christus in me. »

Christus ergo in me docet, concionatur, orat, laborat, patitur, omniaque opera mea in me operatur: ita ut Paulus non tam Paulus quam Christus, et Paulus in Christum, ac vicissim Christus in Paulum transformatus videatur. « Talis enim quisque nostrum est, qualis est ejus dilectio: terram diligis, terra eris; Deum diligis, Deus eris, » ait S. Augustinus, tract. 2 in epistolam I Joan. Amor enim transformatur amantem in rem amatam, ut ait S. Dionysius. Unde et Osce, cap. IX, vers. 10: « Facti sunt, ait, abominabiles sicut ea quæ dilexerunt. »

Est metaphora, vel allegoria: Lex vetus est quasi arbor vetus, lex nova et crux quasi arbor nova; ab illa præcis sumus, ut huic inserti, novam ab ea gratiæ vitam sugeremus. Sic Rom. VI, dixit nos complantatos, consepultos, conerucifixos, commortuos, conresurgentes Christo, ut ibi dixi. Unde clarius ad verbum veritas ex Græco, Χριστῷ συνεκρίθημεν, Christo conerucifixus sum, quasi arbori crucis Christi insertus et complantatus, ut commnem arboris — uccum et vitam hauriam, gratiam videlicet et charitatem. Hinc S. Ignatius, epistolam ad Rom., Epoc hinc ἐκρίθημεν, amor, inquit, meus crucifixus est, Christus scilicet, qui est amor meus, vita mea, anima mea, ita nimirum, ut cum Christo simul quasi amor meus, anima mea, ipseque ego totus crucifixus sim.

Nota hic amoris et charitatis proprietates. Prima est, quam tradit S. Dionysius, De Divina Nomina,

Christus si nobis amatur, in nos transformatur, et nos in Christum.

Amor meus crucifixus est, Christus scilicet, qui est amor meus, vita mea, anima mea, ita nimirum, ut cum Christo simul quasi amor meus, anima mea, ipseque ego totus crucifixus sim.

Christus in me est.

cap. IV: « Amor, inquit, est virtus faciens unionem. » Hanc significat Apostolus hic cum ait: « Christo confixus sum cruci, » q. d. Unitus sum et quasi unus cum Christo crucifixo.

Secunda proprietas amoris est, mutua inhiatio qua se mutuo amant et redamant Deus et homo sibi quæ vicissim bona volunt et procurant, ut dicant cum sponsa in Cant.: « Dilectus meus mihi, et ego illi. » Hanc significat hic Paulus, cum ait se in Christo, et Christum in se vivere.

Tertia charitatis proprietas est, cogitare assidue et in oculis mentis habere Christum et Deum: est enim amor nexus animorum; jam nequere non potest animos, si non jungat cogitationes. Hanc significat Paulus per verba vivo et vivit utique vita rationali memoria, intellectus et voluntatis.

Quarta est, exstasis: « Exstasis, inquit Dionysius loco citato, fecit divinus amor, amoris suo statu dimovet, et sui juris esse non sinit, sed in ea quæ amant penitus transfert. Idcirco et Paulus ille magnus, cum divino amore flagraret, excessive illius virtutis particeps factus, vivo, inquit, jam non ego, vivit vero in me Christus; tanquam verus amator, mentis excessum patiens. Audemus et id loqui, quod ipse quoque auctor omnium pro amatoria bonitatis magnitudine extra se sit, ad omnia quæ sunt pertingendo multiplicis providentiæ ratione. » Nimirum exstatis amor rapuit Deum, tum ut se suaque bona communicaret creaturis per creationem, tum potius ut suam Verbi hypostasin communicaret humane creature quam assumpsit per incarnationem: « extitit enim semetipsum pro nobis formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. » Exstatis ergo Verbum transformavit in hominem, eumque crucifixum, ac habentem speciem peccatoris, quia nos peccatores eramus, reique mortis et crucis: nostrum enim formam, excepto peccato, quoad omnia Christus assumpsit ex ingenti et exstatis nostri amore.

Hæc exstasis amoris Pauli cor in cor Christi dilatando transmutavit, et Paulum in Christum quasi transformavit: perinde ut de Catharina Senensi legimus, eam ex vehementia amoris Christi ab eo flagitasse, ut cor suum, proprio sublato, ei communicaret: Christumque ei annuentem cor exemisse, novumque christiforme ai indidisse. Hoc est quod ait S. Chrysostomus, hom. 23 in epistolam ad Rom., in morali, ubi citans hæc verba Pauli: « Vivo jam non ego, vivit vero in me Christus, » subdit: « Cor itaque Christi erat cor Pauli, tabulaque Spiritus Sancti, atque charitatis volumen. » Unde idem paulo superius cor Pauli vocat « cor orbis, » datque rationem: « Cor enim istud adeo fuit latum, ut in se susceperit et integras urbes, et populos, et gentes. Cor enim meum, inquit, dilatatum est. Verumtamen ut latum fuerit, tamen sepe occupavit et pressit illud, quæ

amoris proprietates quatuor.

Exstasis amoris Verbum transformavit in hominem.

ipsum dilatabat dilectio. Ex multa quippe tribulatione, inquit, et anxietate cordis scripsi vobis. Et dissolutum etiam vellem videre cor istud, erga unumquemque perentium accensum et ignitum, secundo parturienti filiorum abortus, cor Deum videns, caelis ipsis sublimius, orbe latius, radiis solaribus exultariatus, igne ferventius, adamante solidius, furvius emittens aquae viva, ubi erat fons exiliens, et irrigans non terrae superficiem, sed animas hominum. »

Bartholomaeus

Hanc Christi exstasin Sancti in Christi amore abrepti pensaverunt. S. Dominicus in Missa Christi corpus elevans in altum sublatus est, et ab igne quo intus ardebat, corpus ejus subvectum velut in ignem conversum, terram deserens in coelum ferebatur, ut Christo amori suo ungeretur et immergeretur. S. Franciscus ab illo Seraph, qui sibi in nocte apparuerat, mirabilem in mente, ut ait S. Bonaventura, recepit ardorem, et in carne non minus mirabilem admisit effigiem, ut jam non tam terrenis homo quam Sixtus affixus Seraphicus et imago crucifixi crederetur, cum quinque Salvatoris vulnera, quasi totus in Christum transfusus, et quinque ignis charitatis Christi ustiones de monte detulit, toti mundo prodigium et portentum factus.

Audi et Gregorium Nyssenum, homil. 43 in Cant.: « Mihi vita Christus est: Hisce verbis, ait, tantum non clamat Apostolus, nullam in se affectionem humanam vivere, non fastum, non tumiditatem, non voluptatem, non dolorem, non iram, non metum, non audaciam, non injuriarum memoriam, non invidiam, non vindictam, avaritiam, honoris aut gloriae cupidinem; sed his omnibus abrasis, solus (inquit) ille mihi superest, qui nihil est horum, qui est ipsa sanctificatio, et puritas, et immortalitas, et lumen, et veritas, qui pascitur inter lilia in splendoribus Sanctorum. »

Christi crucifixi

Ita in cruce Christi gloriabatur, eamque amebat S. Andreas Apostolus. Dum enim crucem praedicat, ad crucem ab Aegaei Proconsule Achaiae damnatus, accedens ad crucem sibi paratam exclamavit, et dixit: « O bona crux diu desiderata, sollicita amata, sine intermissione quesita, et aliquando concupienti animo preparata, securus et gaudens venio ad te: et tu exullans suscipias me discipulum ejus, qui pendit in te magister meus; ut per te me recipiat, qui per te me redemit. » Crucem ita salutata et oratione facta, exposuavit se vestibus, easque tradidit carnificibus, qui accedentes, leverunt eum in crucem, et extendentes funibus totum corpus ejus (quasi in equuleo) suspenderunt. In qua cruce suspensus populum docens biduo supervixit: et rogato Domino, ne eum sineret de cruce deponi, circumdatus magno splendore de caelo, abscedente postmodum lumine, emisit spiritum. Ita habent Acta ejus fidelissima.

Ita S. Petrus ad crucem a Nerone damnatus, petiit et impetravit, ne capite sursum ut Chris-

tus, sed dorsum in verso corpore suspenderetur. Apud Hierapolim, Asiae civitatem, Claudio Imperante, S. Philippus Apostolus Scythis fidem annuntiavit, multisque baptizatis, ab infidelibus tandem crucifixus, et lapidibus obrutus, felici martyrio obiit. Ita Eusebius, et ex eo Baronius, anno Christi 54.

In majori Armenia sub Astyage rege, S. Bartholomaeus Apostolus, per Lycaoniam verbo Dei disseminato, templo Astaroth in inferiore India vero Deo dicato, et rege Polemio cum universa regia civitate baptizato, paucis post diebus comprehensus, fustibus primum caesus, deinde cruci suffixus, et vivo corpore detracta pelle, die vigesimaquarta sequenti, abscisso capite, extinctus est.

Rome Decio et Valeriano Imperatoribus, S. Sixtus Papa in Tullianum carcerem conjectus, deinde cruci affixus est, teste Prudentio, *τῆς ἐπέρας*, in hymno 2 de S. Laurentio, ubi sic ait:

Fore hoc sacerdos aixerat, jam Sixtus affixus cruci,
Laurentium fletent videns crucis sub ipso stipite:
Desiste decessu meo fletum dolentem fundere.
Praecedo, frater, tu quoque post hoc sequeris triduum.

Parisii sub Adriano Imperatore, S. Dionysius Aereopagita, flagellis primum contusus, deinde igni ferisq; objectus non leditur, mox in crucem tollitur, e qua sublatus et caesus iterum, amputatum caput suum ad duo millia passuum propriis manibus gestavit. Ita Baronius in *Martyrol.*, 9 octobris.

S. Calliopius, pius adolescens, ad convivium in decorum celebritatem paratum invitatus, respondit: « Christianus sum, et Christum jejuniis celebri, nec quae sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum qui Christum colunt, ingredi. » Quod cum audisset Praeses, jussit eum immaniter credi, et tandem dixit post multa verbera et increpationes: Nunc saltem ab insania discede, et Imperatorum decretis obtemperans, diis sacrificia, ut vivas: alioquin ut magister tuus, suffigeris in crucem. « Admiror, inquit Calliopius, impudentiam tuam, qui cum saepe ex me audieris Christianum me esse, et Christianum esse moriturum, et in Christo victurum, tam impudenter pergis veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. » Haec cum ille dixisset, Praefectus ex responsis Martyris animadvertens eum a proposito deduci non posse, sententiam tulit, ut quinta sabbatorum paschae in crucem ageretur. Quod mater ejus intelligens, quinque nummos ministris dedit, ut eum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est, et die parasceves animam egit. Et vox de caelo audita est, ita sonans: « Veni, civis Christi, et cohaeres sanctorum angelorum. » Ita habet ejus Vita apud Surium, 7 aprilis.

Mirus vero fuit S. Wernheri pueri crucis amor,

et in ea martyrium: hic enim confessus, et communione sacra percepta, furtim captus a Judeis, in die parasceves instar Christi, in ejus odium, ab eis ad columnam ligneam suspensus, acriter flagellatus, cultro per totius corporis venas barbara immanitate incisus, forticibus quoque summo cruciata in pedibus, manibus, collo et capite insectus fuit, ut omnem sanguinem exprimerent, ita ut totus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer ita triduo ad columnam suspensus, donec sanguis fluere desineret. Hos cruciatus tolerans summa patientia, in laudibus Dei spiritum Christo crucifixo reddidit. Ita habet ejus Vita apud Surium, 2 aprilis. Similia de pueris a Judeis crucifigi solitis scribit Socrates, lib. VII *Hist.*, cap. XVI.

Ado in *Martyr.*, 22 maii, et ex eo Baronius, anno Christi 440, narrat simile de Julia ancilla sancta: haec capta fuit a Felice principe, cumque ei Felix blanditiis non posset suadere ut idolis sacrificaret, praecipit eam alapis caedi, deinde crinibus torqueri, flagellari, et tandem crucifigi, et sic in cruce sanctum efflavit spiritum, de cuius ore columba exivit et in coelum evolavit. « Mulierem fortem qui inveniet? procul et de ultimis finibus pretium ejus. »

Nuper in Japone a Taicosama rege sex Fratres Franciscani, tres e nostra Societate, septemdecim laici Japonenses, inter quos erat Aloisius, puer annorum duodecim, et Antonius, annorum tredecim, singuli singulis crucibus affixi, mucrone dextero latere transverberati, hilares et exultantes martyrii agonem peregerunt.

20. QUI DILEXIT ME, ET TRADIDIT SEMETIPSUM

PRO ME. — Nota se et me, non nos, vel nobis: ita enim loquitur, primo, ex vehementia et delictis amoris. Secundo, quia praee omnibus iudicabat se peccatis obnoxium, ac mortis Christi reum. Tertio, ut Chrysostomus, quia quisque Christo pro sua passione ac morte gratias eas agere debet, ac si pro se solo passus fuisset, quia singulis tantum profuit quantum omnibus, et pro suo solo redimendo aequae mori debuisset Christus. « Beatus multumque felix, ait Hieronymus, qui vivente in se Christo per singulas consolationes et opera potest dicere: In fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. » Christus se totum tibi, tu te totum da, imo redde Christo.

Vehementia et delictis amoris

21. NON ABICIO GRATIAM CHRISTI. — *clm adersu*, *vera 21.* non rejicio, non repello, non aspernor; Ambrosius, non sum ingratus gratiae Dei; Augustinus, non irritam facio gratiam Dei, ut faciunt illi, qui volunt statuere legem et iustitiam ex lege, ait Hieronymus, ut et illi, inquit, qui post baptismum peccatis sordidantur. Sed hoc morale est, prius vero litterale et ex mente Apostoli.

SI ENIM PER LEGEM JUSTITIA, ERGO GRATIS CHRISTUS MORTUUS EST. — Quia mortuus est Christus ad iustitiam suae mortis pretio nobis comparandum: hoc autem pretium frustra dedit, frustra impendit, si ex lege eandem iustitiam habere poteramus. Est argumentum tertium ab impossibili, q. a. Nemo tam veccor est, ut dicat Christum frustra tot et tanta passum, ac mortuum; atqui haec omnia passus, et mortuus est pro iustitia nobis promerenda: ergo haec iustitia non contingit nobis a Moysae, sed a Christo; non ex lege, sed ex fide.

Tertium argumentum pro iustitia ab impossibili.

CAPUT TERTIUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit probare quinque rationibus, nos justificari non per legem et opera legis, sed per fidem Christi. Prima petitur ab experientia, vers. 2, quia scilicet experti erant Galatae se non in circumcissione, sed in baptismo Spiritum Sanctum ejusque dona accepisse. Secunda, vers. 6, ab exemplo Abrahae, qui justificatus est, quia credidit Deo, id est ex fide. Tertio, vers. 10, quia qui sub lege sunt, sunt sub maledicto, quod lex omnibus suis praevicariatoribus intulit, a quo Christus nos liberavit factus pro nobis maledictum. Quarto, vers. 11, ex Habacuc, qui dicit: Justus ex fide vivit. Quinto, vers. 16, quia Abrahae et posteris ejus promissa est benedictio, id est iustitia et salus: ergo ex promissione, quam fide apprehendimus, non autem ex lege justificamur: lex enim, ut ait vers. 24, tantum data fuit ad hoc, ut quasi paedagogus Judaeos duceret ad Christum, ut ex fide Christi justificarentur, Christumque induerent, et unum cum eo omnes fierent.

1. O insensati Galatae, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus praescriptus est, in vobis crucifixus? 2. Hoc solum a vobis volo dicere: Ex operibus legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei? 3. Sic stultus estis, ut cum spiritu coe-